

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 66 Ekim 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 66 October 2019

www.sosyalarastirmalar.com

Issn: 1307-9581

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3569>

TÜRK DİLİNİN DÜNYA DİLLERİYLE İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA ALMANCAYA GEÇEN TÜRKÇE SÖZCÜKLER

TURKIC WORDS LOANED TO GERMAN WITHIN THE CONTEXT OF INTERACTION OF TURKIC LANGUAGE WITH WORLD LANGUAGES

Ümit SOYLU*

Öz

Türk ulusu tarih boyunca komşuluk, savaş, siyaset, ticaret gibi nedenlerle birçok ulusla ilişkiye girmiş, bunun sonucu olarak Türkçe bu ulusların dilleriyle hem sözcük hem de dil bilgisi alışverişinde bulunmuştur. Türkçenin bu dillerden yaptığı alıntılar üzerine bugün birçok kültürel ve dil bilimsel araştırma mevcuttur, ancak diğer dillere verintiler üzerine yapılan çalışmalar sayıca çok azdır. Oysaki Türkçe, köklü ve zengin bir dil olarak birçok dile yüksek sayıda sözcük vermiştir. Savaş, bürokrasi, göç gibi nedenlerle Alman ulusuyla girilen ilişkiler sonucunda Almancaya da sözcük veren bir dil olmuştur. Bu sözcüklerin büyük çoğunluğu Türk kültürünün ürünleridir. Ancak iki ulus arasındaki ilişkilerin yoğun olmaması, Türkçenin bu dile verintilerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu çalışmada Türk ve Alman uluslarının ilişkileri ve Türkçenin Almancaya verintilerinin nedenleri kısaca incelendikten sonra çeşitli sözlük ve yazılar taranarak Almancada bulunan Türkçe sözcükler belirlenmiş ve bu sözcüklerin sınıflandırması yapılmıştır. Sözcüklerin belirlenmesi için, Almanca'nın önemli sözlükleri arasında sayılan *Duden Universalwörterbuch*, *Großes Wörterbuch der Deutschen Sprache* ve *Wahrigfremdwörterlexion* gibi sözlüklerin yanı sıra *Türkçe Verintiler Sözlüğü* ve konuyla ilgili bazı yazılar taranmıştır. Sözcüklerin Türkçe özgün biçimi Türk Dil Kurumunun sözlüklerinden alınmış, bu sözlüklerde bulunmayan sözcükler için ise sözcüğün Almanca sözlüklerdeki köken bilgisi ya da *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'ndeki biçimi kullanılmıştır. Aynı sözcükten gelen türeme ve birleşik sözcükler tek maddede toplanmıştır. Ayrıca çalışmada Türkiye Türkçesinin yanı sıra diğer Türk lehçeleri de temel alınmış, böylelikle verintilerin bir bütün olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Alman Dili, Verinti, Söz Varlığı, Sözlük.

Abstract

Throughout the history Turkic nation interacted with several nations due to certain reasons such as neighbourhood, war, politics and trade; so that Turkic language also interacted with their languages about words and grammatical structures. There are today many cultural and linguistic studies about borrowed words in Turkish from those languages, while less studies about loaned words to those can be found. Turkic language, however, as an old and rich language, has loaned numerous words to many languages. It has also loaned some words to German in consequence of interactions due to war, bureaucracy, immigration etc. Most of those words are outcomes of Turkic culture. The fact that the relations between both nations are not intensive, however, has adversely affected the loaned words to German.

In this study, following that the relations between these nations and the reasons of loaned words to German are briefly analysed, Turkic words in German are determined through certain dictionaries and studies; and they are consequently categorised. *Duden Universalwörterbuch*, *Großes Wörterbuch der Deutschen Sprache* and *Wahrigfremdwörterlexion*, admitted as the significant dictionaries of German language, as well as *Türkçe Verintiler Sözlüğü* and certain studies which are relevant to the subject are used as corpus for this determination. The dictionaries by Turkish Language Association are preferred to determine the original Turkic forms of those words; in case of the absence in these dictionaries, their etymology given in German dictionaries or their form used in *Türkçe Verintiler Sözlüğü* are taken as the original. The derivative and compound words originated from one single word are aggregated in one article. In addition, not only Turkish but also other Turkic languages are regarded in the study, which aims to analyse those loaned words in total.

Keywords: Turkic Language, German Language, Loaned Word, Vocabulary, Dictionary.

* İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, soyulumit@hotmail.com

Giriş

Türkçenin dünya dilleriyle ilişkisi bağlamında Türkçenin diğer dillerle yaptığı sözcük ve dil bilgisi alışverişi konusunda bugün birçok kültür ve dil bilimi çalışması mevcuttur. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu, Türkçenin bu dillerden yaptığı alıntılar üzerinedir. Türkçedeki yabancı kaynaklı sözcükler, Türk Dil Kurumunun sözlükleri başta olmak üzere birçok sözlükte, lisansüstü tez çalışmasında ve akademik makalede incelenmiştir. Ancak Türkçenin verintileri üzerine yapılan çalışmalar, alıntıları üzerine yapılanlara oranla daha azdır. Bunun nedeni, verintilerin alıntılara göre daha zor belirlenmesidir. Bir verinti sözcüğün belirlenmesi, birçok dilin incelenmesine ve incelenen her dilde birçok kaynağın taranmasına bağlıdır. Bu alanda Türkçenin diğer dillere verdiği sözcükleri toplu olarak ele alan en belirgin çalışma, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'dür (Karaağaç, 2008).

Türkçenin, dünya dillerine binlerce sözcük verdiği bilinmektedir. *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*'nde Türkçe verintilerin sayısı 7863 olarak verilmiştir (Karaağaç, 2015, 129). Bu diller çoğunlukla Türkçenin tarihsel açıdan akrabası olan ya da bölgesel, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan ilişkiye girdiği dillerdir. Verintilerin çokluğu, Türkçenin hem tarihsel hem de bölgesel olarak güçlü bir dil olduğunu ve dünya dilleri arasında önemli bir yer edindiğini göstermektedir.

Ancak Türkçenin, aynı aileden ve bölgeden gelmediği ve diğer Avrupa uluslarına oranla siyasal ve kültürel açıdan daha az ilişkiye girdiği Almancayla sözcük alışverişi de az olmuştur. Yapılan alan taramasında, Almancaya geçen Türkçe sözcüklerle ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (Karaağaç, 2018) dışında sadece *Türk Dili ve Kültürünün Alman Dili ve Kültürüne Etkileri* (Keleş, 2003) adlı makale öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Türkçeden Almancaya geçen 150 sözcük ve Türklerle ilgili 44 deyim ve tabir belirlenmiştir (Keleş, 2003, 129).

Bu nedenle Almancaya geçen Türkçe sözcüklerin tamamını saptamak, hem bu alandaki eksikliği giderecek hem de Türkçenin Almanca üzerindeki kültürel etkisini belirlemeye yardımcı olacaktır.

1. Türk-Alman İlişkileri ve Almancanın Türkçeden Sözcük Almasının Nedenleri

Türkçenin Almancayla ilk bağlantısı, aslında Attila yönetimindeki Hun Türklerinin Orta Avrupa içlerine kadar girdiği M.Ö. 374'lü yıllara rastlamaktadır (Keleş, 2003, 120). Ancak Türklerin Almanlarla gerçek anlamdaki ilk karşılaşması, Haçlı Seferlerine dayanmaktadır. Bu dönemde Türkler hakkında yazılan mektup ve benzeri eserler, ilk resmî belgeler olarak tarihe geçmiştir. Türklerin Almanlarla kitlesel boyutta ilk karşılaşmasını konu edinen *Historia Hierosolymitana* adlı kronik, ilk önemli belge olarak kabul edilmektedir (Kula, 1992, 37). Haçlı Seferleri sırasında başlayan Türk endişesi ve Türk karşıtı propagandalar, Türklerin İstanbul'u almasıyla Türk korkusuna, Viyana yenilgisiyle de Türkleri küçümseme duygusuna dönüşmüştür (Mora, 2011, 26). İki ulusun ilişkileri, 19. yüzyıla kadar kısa süreli savaşlar ve ilişkiler biçiminde kalmıştır. 19. yüzyılda ise Türklerin Almanlarla özellikle siyasal ilişkileri artmış ve Almanya, stratejik ve ekonomik açıdan Osmanlı İmparatorluğuyla bir ilişki içerisinde olduğunu dolaylı olarak kabul etmiştir. Böylece Osmanlı İmparatorluğunda daha önce var olan Fransız hayranlığı yerini yavaş yavaş Alman hayranlığına bırakmış ve özellikle askerî sınıf, Alman etkisine girmeye başlamıştır (Zengin, 2013, 50). Bu yakınlaşmalar, iki devleti Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olmaya kadar itmiştir; ancak savaşın kaybedilmesi ve ardından Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'na girmesi, Türk-Alman ilişkilerini zayıflatmıştır. Bu durgunluk, İkinci Dünya Savaşı'nı kaybeden Almanya'nın Türkiye'den misafir işçi almaya başlamasıyla sona ermiş ve iki ülke arasında yapılan anlaşmalar, Türk-Alman ilişkilerini günümüzdeki durumuna getirmiştir.

Türkiye'nin Almanya'yla 1961'de imzaladığı iş gücü anlaşması kapsamında birçok Türk vatandaşı Almanya'ya misafir işçi olarak gitmiş, bu durum 1970'lerde devamlı ikamet hâline dönmüştür. Almanya İstatistik Kurumunun verilerine göre Almanya'da yaşayan Türklerin sayısı 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla 1.476.410'dur (Destatis Statistisches Bundesamt, 2019, 27). Türklerin devamlı ikametleri, onları Almanya'da işletme sahibi olmaya kadar götürmüştür. Bugün Almanya'da yaklaşık olarak 75.000 Türk işletmesi olduğu bilinmektedir (Uras, 2015). Almanya'daki Türkler, iş dünyası dışında artık siyaset, sanat ve edebiyat gibi alanlarda da etkin biçimde rol almaktadır.

İki ulusun ilişkilerinin yoğun şekilde gerçekleşmemesi, Türkçe ve Almanca arasındaki verintilerin, Türkçenin diğer dillerle yaptığı sözcük alışverişine oranla daha az olmasına neden olmuştur. *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü* ile Keleş'in makalesine göre Türkçenin Almancayla sözcük alışverişi aşağıdaki gibidir:

- Almancadan alıntılar: *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*'nde 106 sözcük (Karaağaç, 2015, 129); Türk Dil Kurumu sözlüğünde 85 sözcük (Karaağaç, 2015, 129).

- Almancaya verintiler: *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde 136 sözcük (Karaağaç, 2015, 129), Keleş'in makalesinde 150 sözcük (2003, 129).

Almanca'nın Türkçeden alıntıları; siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik nedenlere dayanmaktadır. Bunlar, Türk-Alman ilişkileri ve tarihi açısından şu başlıklar altında toplanabilir:

1.1. Savaş ve Bürokrasi

Savaş, bütün olumsuzluklarına rağmen toplumlar arasında birçok bilginin takas edilmesini sağlar ve öğrenilen bilgilerin adları, diller arasında sözcük alışverişinin ürünü hâline gelir. Türklerin Almanlara karşı ya da Almanların müttefiki olarak girdiği savaşlar sırasında bu iki ulusun alışverişte bulunduğu birçok bilgi adı olmuştur: Ekmek > Heckmeck; hurra, vur ha > Hurra; kahve > Kaffee; pala > Pallasch; yatağan > Jatağan gibi. Bu sözcüklerden bazıları savaş ya da siyasetle doğrudan ilgiliyken bazıları savaşın etkisiyle alıntılanmıştır. Örneğin, savaşta esir düşen Türk askerlerinin 'Ekmek!' diye bağırmasından gelen *Heckmeck* ya da Viyana kuşatması sırasında Osmanlı askerlerinin 'Vur ha!' diye bağırmasından gelen *Hurra* sözcükleri (Weimer, 2009) savaşla doğrudan ilişkilidir. Avrupalılarca çok az bilinen kahve de Viyana kuşatmasının ardından Türklerin arkalarında bıraktığı 500 kahve çuvalı sayesinde yaygınlaşmış (Bulduk ve Süren, 2007, 306), dolayısıyla bilginin adı Türkçeden alıntılanmıştır. Bununla birlikte, Almancada uydurmak ve hile yapmak anlamına gelen *türken* eyleminin, geçmişte Avrupa'da oluşan Türk korkusu ve tehlikesi sonucunda ortaya çıkması (Mora, 2011, 26), savaşın etkisiyle gerçekleşen sözcük alışverişine örnek olarak verilebilir. Ayrıca 18. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında Türk ve Alman siyasetçileri ile ordu yetkilerinin gerçekleştirdiği yoğun ilişkiler sonucunda öğrenilen savaş ve bürokrasi bilgilerinin adları, iki ulus tarafından karşılıklı olarak alıntılanmıştır.

1.2. Kültür ve Göç

Bir ulusun, kendi kültüründe olmayan ve başka bir kültürden öğrendiği yeni bilgilerin adlarını alması, ulusların arasında gerçekleşen ilişkilerin doğal bir sonucudur. Bu bağlamda, Almanca'nın Türkçeden aldığı kültürel sözcüklerin büyük çoğunluğu din, yaşam, yemek, sanat ve zanaat gibi alanlardan olmuştur: âşık > Aschug; bahşiş > Bakschisch; bayram > Bairam, Bayram, Beiram; kebab > Kebab, Kebap; kilim > Kelim, Kilim; kuruş > Kuruş; Sivas > Sivas (halı türü); yoğurt > Jogurt, Joghurt gibi. Kültürel alıntıların ticaret ilişkisiyle yapılması durumunda ekonomik nedenler kültürel nedenlerle iç içe geçmektedir.

Bununla birlikte, 1961'den sonra yaşanan, Almanya'ya Türk işçi göçünün de kültürel alıntılara etkisi olmuştur. Türk vatandaşlarının işletme sahibi olmalarıyla birlikte bazı sözcüklerin Almancaya girmesi ve yayılması hız kazanmıştır. Özellikle Türk kökenli restoran ve büfe sahipleri, Türk mutfağından yemek adlarının Almancaya alıntılanmasını sağlamıştır. Bu durumun en tipik örneği, Türklerin döner büfeleri açarak bu kültürü yaymaları sonucunda Almancaya *Döner Kebab* (ya da sadece *Kebab, Kebap*) adının girmesidir (Weimer, 2009).

2. Almancaya Geçen Türkçe Sözcükler

Bu çalışmada, Almancadaki Türkçe sözcüklerin belirlenmesi için çeşitli sözlük ve çalışmalardan yararlanılmıştır. Bunun için, Almanca'nın önemli sözlükleri arasında sayılan *Duden Onlinewörterbuch*, *Großes Wörterbuch der Deutschen Sprache* ile *Wahrigfremdwörterlexion* ve Türkçenin diğer dillere verintilerini ele alan *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (Karaağaç, 2008), Keleş'in dil ve kültür karşılaştırması yaptığı *Türk Dili ve Kültürünün Alman Dili ve Kültürüne Etkileri* adlı makalesi (2003) ile Weimer'ın *Wie die Türken Deutschland das "Hurra" Schenkten* adlı gazete yazısı (2009) taranmıştır. Almanca sözlükleri öne çıkaran özellik, bu sözlüklerin çevrimiçi sürümlerinin bulunması, dolayısıyla sözlüklerin güncel olmasıdır. Bu nedenle bu sözlüklerdeki sözcükler, www.duden.de ve www.wissen.de adresli internet sitelerinde çevrimiçi olarak taranmış ve çalışmaya çevrimiçi sözlükteki son biçimleri dâhil edilmiştir. Ayrıca, verintilerin belirlenmesinde Türkiye Türkçesi dışında Türk lehçeleri de temel alınmıştır.

Verintilerin Türkçe özgün biçimleri, Türk Dil Kurumunun sitesinde bulunan *Güncel Türkçe Sözlük*, *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü* ve *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*'ne göre verilmiştir. Bu sözlüklerde bulunmayan sözcükler için Almanca çalışmalarda köken bilgisi ya da sözcüğün *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'ndeki (Karaağaç, 2008) özgün biçimi temel alınmıştır. Sözcüğün Almancadaki biçimleri, -m erkek, f dişil ve n nötr cinsiyet olmak üzere- tanımlıklarıyla birlikte verilmiş; ortak kökten gelen sözcükler tek maddede toplanmıştır. Sözcüklerin Almancadaki anlamları, buldukları sözlüklerdeki tanımlardan derlenerek ve kısaltılarak verilmiştir.¹ Ardından, sözcüklerin belirlendiği çalışmalar alfabetik olarak sıralanmıştır.²

¹ Almanca kaynaklardan derlenen tanımlar, bu makalenin yazarı tarafından Türkçeye aktarılmıştır.

² Kaynak olarak kullanılan çalışmalar, listelemede şu kısaltmalarla kullanılmıştır: *Duden Onlinewörterbuch* için *Duden*; *Großes Wörterbuch der Deutschen Sprache* için -bu internet sitesinde bulunması nedeniyle- *Wissen*; *Türk Dili ve Kültürünün Alman Dili ve Kültürüne Etkileri* için *Keleş*; *Türkçe Verintiler Sözlüğü* için *Karaağaç*; *Wahrigfremdwörterlexikon* için *Wahrig*; *Wie die Türken Deutschland das "Hurra" Schenkten* için *Weimer*.

Yapılan taramalarda Almancaya geçtiği belirlenen Türkçe sözcükler aşağıdaki gibidir:

1. *afyon* > (n) Affion: afyon şurubu (Duden).
2. *ağa* > (m) Aga: bir unvan türü, büyük erkek kardeş, ağa (Duden; Karaağaç, 2008, 10; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
3. *ağıl, avlu* > (f) Aula: büyük salon, avlu (Karaağaç, 2008, 11, 54).
4. *akın* > (m) Akyn: Kazak ya da Kırgız halk şarkıcısı (Duden).
5. *al kına; kına* > (f) Alkanna; (f) Henna: al kına; kına (Keleş, 2003, 126, 127).
6. *altın* > (m) Altin; (m) Altyn: bir para türü, altın; Rus bakır parası (Duden; Keleş, 2003, 126).
7. *angora* > Angora (-kaninchen, -katze, -ziege, -wolle): (Ankara'nın eski adıyla ve bu bölgede yetişen keçiyle ilişkili olarak) ince ve uzun kılları olan, angora (tavşanı, kedisi, keçisi, yünü) (Duden; Karaağaç, 2008, 33; Wahrig; Wissen).
8. *arşın* > (m) Arschin: bir Asya (Rus) uzunluk ölçü birimi, arşın (Duden; Karaağaç, 2008, 43; Wahrig)
9. *asker* > (m) Askaris: bir polis terimi, asker (Keleş, 2003, 126).
10. *astragan* > Ástrachan: karakul, astragan (kürkü) (Karaağaç, 2008, 47).
11. *âşık* > (m) Aschug: Anadolu ve Kafkas halk şairi, âşık (Duden).
12. *ataman* > (m) Ataman: Kazak askerî lideri (Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
13. *avare* > (m) Aware: göçebe bozkır halkından olan kişi (Duden).
14. *ayran* > (m)/(n) Ayran, Airan: yoğurttan yapılan bir içecek türü, ayran (Duden).
15. *baba* > (m) Baba, Papa: dinî bir unvan, baba (Duden; Karaağaç, 2008, 62; Wahrig; Wissen).
16. *bahşiş* > (m) Bakschisch: Türkiye'de ve Doğu'da küçüklere verilen hediye (Karaağaç, 2008, 69).
17. *baklava* > (m)/(n) Baklava: şerbetli bir tatlı türü, baklava (Duden; Wahrig; Wissen).
18. *baldıran* > (m) Baldrian: baldıran, baldıran otunun panzehiri (Karaağaç, 2008, 74).
19. *balkan* > (m) Balkan (-ologie / -ologie vb.); balkanisieren: Balkan (dağları) (-olog / -oloji vb.); çok uluslu bir ülkeyi küçük parçalara bölmek (Duden; Karaağaç, 2008, 75; Keleş, 2003, 126).
20. *balkon* > (m) Balkon: Ev, tiyatro ya da sinemada balkon (Karaağaç, 2008, 75).
21. *balsam* > (m) Balsam: balsam (Karaağaç, 2008, 76).
22. *Bandırma* > (m) Panderma: Bandırma'ya özgü desensiz bir seccade türü (Duden; Keleş, 2003, 128).
23. *başıbozuk* > (m) Baschibosuk: gönüllü asker (Karaağaç, 2008, 86).
24. *başlık* > (m) Baschlik, Baschlyk: takke, başlık (Duden; Karaağaç, 2008, 87; Wahrig; Wissen).
25. *başlarda* > (f) Baschtarde: sultanın ya da kaptanıderyanın kayığı (Duden).
26. *bay* > (m) Ban, Banus: (Hırvatistan'da ya da Güney Macaristan'da) vali, yönetici (Duden).
27. *baybak* > (m) Boback: Asya köstebeği (Karaağaç, 2008, 91).
28. *bayram* > (m) Bairam, Beiram, (m)/(n) Bayram: İslam'ın iki büyük bayramının Türkçe adı (Duden; Karaağaç, 2008, 93; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
29. *bedevi* > (m) Beduine: göçebe; bir at türü (Karaağaç, 2008, 95).
30. *Bektaşî* > (m) Bektaschi: 13. yüzyılda oluşup Türkiye'de yaygınlaşan derviş tarikatının üyesi, Bektaşî (Duden; Keleş, 2003, 126).
31. *Bergama* > (m) Bergama: Bergama'ya özgü keskin geometrik desenli bir halı türü (Duden; Keleş, 2003, 126).
32. *beşir* > (m) Baschyr, Beschir: Türkmenlere özgü kırmızı renkli bir halı türü (Duden).
33. *beşmet* > (m) Beschmet: Kafkaslara ve Türklere özgü bir giysi türü (Duden).
34. *bey; bey armudu; begüm* > (m) (Ata-, Begler-, Dere-) Bei, Beg, Bey; (f) Bergamotte; (f) Begum: bir Türk unvanı, bey; bergamot, bey armudu; Müslüman kadın, Hint prensesi (Duden; Karaağaç, 2008, 95, 105; Wahrig; Wissen).
35. *bornoz* > (m) Burnus: başlıklı banyo giysisi (Karaağaç, 2008, 123).
36. *boz* > braun: esmer, koyu renkli (Karaağaç, 2008, 128).
37. *bozuk, buzuki* > (f) Bouzouki, Busuki: Yunan sazı (Duden; Wahrig).
38. *börek* > (m)/(n) Börek: etli, peynirli ya da sebze bir hamur işi türü (Duden).
39. *Buhara* > (m)/(n) Buckram: astarlık bir kumaş türü (Duden; Karaağaç, 2008, 135).

40. *bulgur* > (m) Bulgur: buğdaydan elde edilen bir yiyecek türü (Duden).
41. *Bursa* > (m) Bursa: Bursa'ya özgü çok renkli desenli bir halı türü (Duden).
42. *çabata* > (f)/(n) Ciabatta: bir İtalyan ekmeği (Duden).
43. *çakal* > (m) Schakal: yabani bir köpek türü, çakal (Duden; Karaağaç, 2008, 166; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
44. *çaprak* > (f) Schabracke: eyer, çaprak; çirkin kadın; yaşlı at ya da eşek (Duden; Karaağaç, 2008, 176; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Weimer).
45. *çavuş* > (m) Tschausch: astsubay, çavuş (Duden; Karaağaç, 2008, 183; Keleş, 2003, 129).
46. *çorba* > (f) Tschorba: bir çorba türü (Karaağaç, 2008, 210).
47. *çubuk* > (m) Tschibuk: çubuk, sigara ağızlığı, bir Türk piposu (Duden; Karaağaç, 2008, 214; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).
48. *dağ, tayga* > (f) Taiga: (özellikle Sibirya'da) ormanlık ve bataklık bölge (Wahrig; Wissen).
49. *davar* > (m) Towarischtsch: Sovyet Rusya'da yoldaş, ortak (Wissen).
50. *derviş* > (m) Derwisch: Müslüman din adamı, derviş (Duden; Karaağaç, 2008, 239; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
51. *dilmaç* > (m) Dolmetsch (-er); dolmetschen: çevirmen; çeviri yapmak (Duden; Karaağaç, 2008, 246; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
52. *divan* > (m) Divan, (m)/(n) Diwan: sedir, divan; Türk bakan toplantısı; şiir defteri (Duden; Karaağaç, 2008, 250; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
53. *dolama* > (m) Dolman: Türklere özgü eski bir giysi türü; (Balkan Türklerinde) bir kadın giysisi (Duden; Karaağaç, 2008, 255; Keleş, 2003, 126; Wahrig).
54. *dolma* > (m)/(n) Dolma: pirinçli bir Türk yemeği, dolma (Duden; Karaağaç, 2008, 256; Keleş, 2003, 126).
55. *dombıra* > (f) Domra: Rus sazı (Wahrig).
56. *döner, döner kebab* > (m) Döner, Dönerkebab, Dönerkebab: etten yapılan bir Türk yemeği, döner kebab (Duden; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen; Weimar).
57. *düdük* > (m) Dudelsack; dudeln: üflemeli bir çalgı türü, düdük; düdük çalmak (Duden).
58. *efendi* > (m) Efendi, Effendi: yüksek rütbeli bir Türk görevli, efendi (Duden; Karaağaç, 2008, 274; Keleş, 2003, 126; Wissen).
59. *ekmek* > (m)/(n) Hekmek, Heckmeck: anlamsız iş ya da söz (Keleş, 2003, 124; Weimar).
60. *emin* > (m) Emin: yönetici, müdür (Duden; Wahrig).
61. *entari* > (n) Entari: Doğu'ya özgü bir giysi türü, entari (Duden; Keleş, 2003, 126).
62. *fakir* > (m) Fakir: dilenci, derviş (Karaağaç, 2008, 294).
63. *fellah* > (m) Fellache: çiftçi, fellah (Keleş, 2003, 126).
64. *ferman* > (m) Ferman: sultanın emri, ferman (Duden; Karaağaç, 2008, 298; Keleş, 2003, 126).
65. *fes* > (m) Fes, Fez: bir şapka türü, fes; Fas'ta bir şehir (Duden; Karaağaç, 2008, 299; Keleş, 2003, 126).
66. *fetva* > (f)/(n) Fatwa, Fetwa: müftü yargısı, fetva (Karaağaç, 2008, 300).
67. *fistan* > (f) Fustanella: Yunanlara ya da Arnavutlara özgü bir giysi türü, fistan (Wahrig)
68. *gâvur* > (m) Giaur: Müslüman olmayan, gavur (Duden; Karaağaç, 2008, 311; Keleş, 2003, 126; Wahrig)
69. *gayda* > (f) Gajda: Türk gaydası (Duden).
70. *gazi* > (m) Gazi, Ghasi: Türk hükümdarın bir unvanı (Duden).
71. *hacı* > (m) Haddsch, Hadschi: Mekke gezgini, hacı (Karaağaç, 2008, 339; Keleş, 2003, 126; Wissen).
72. *hakan, han, kağan; ilhan* > (m) Khan, Chan; (m) Ilchan: Türklere hakan, han, kağan; İran Moğollarının hükümdarı, ilhan (Duden; Karaağaç, 2008, 346; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
73. *hamam* > (m) Hamam, Hammam: Türk hamamı, banyo (Duden; Keleş, 2003, 126; Wahrig).
74. *hanım* > (f) Hanum: Türk kadınlarına hitap biçimi, hanım (Duden; Keleş, 2003, 126).
75. *harem* > (m) Harem: Müslüman evinde kadınlar için ayrılmış bölüm, harem; Müslüman erkeğin eşleri (Duden; Karaağaç, 2008, 351; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).

76. *havyar* > (m) Kaviar: salamura balık yumurtası, havyar (Duden; Karaağaç, 2008, 358; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
77. *helva* > (n) Chalwa, Halwa, Halva: susamdan ve şekerden yapılan bir tatlı türü, helva (Karaağaç, 2008, 364; Wahrig)
78. *Hereke* > (m) Hereke: Hereke'ye özgü halı türü (Duden; Keleş, 2003, 127).
79. *hidiv* > (m) Khedive: Mısır kral naibi (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig).
80. *hoca* > (m) Hodscha: Müslüman hoca, din adamı (Duden; Karaağaç, 2008, 372; Keleş, 2003, 127; Wahrig).
81. *hurra, vur ha* > (n) Hurra: Hurra! Yaşa! (Karaağaç, 2008, 375; Keleş, 2003, 125; Wissen; Weimar).
82. *imaret* > (n) Imaret: kamuya ait mülk; hayır kurumu (Karaağaç, 2008, 392).
83. *irade* > (m)/(n) Irade: Türk sultanın buyruğu; şaşmaz istek (Duden; Karaağaç, 2008, 397; Keleş, 2003, 127; Wahrig).
84. *İstanbul; istanbulin* > Stambul; (m) Stambulin: İstanbul şehir bölgesi; yırtmaçlı ve kara bir Türk giysisi (Duden; Karaağaç, 2008, 399).
85. *İzmir* > İzmir; (m) Smyrna: İzmir şehri; İzmir'e özgü büyük desenli bir halı türü (Duden; Wahrig)
86. *kadı* > (m) Kadi: Türk yargıç, kadı (Karaağaç, 2008, 412).
87. *kadın* > (f) Kadine: padişah karısı (Karaağaç, 2008, 412).
88. *kafein* > (n) Koffein: kafein (Keleş, 2003, 127).
89. *kaftan* > (m) Kaftan: Doğu'ya özgü önemli kişilerin giydiği bol bir giysi türü, kaftan (Duden; Karaağaç, 2008, 415; Keleş, 2003, 127; Wissen).
90. *kâfur* > (m) Kampfer: kâfur ağacı; bu ağaçtan elde edilen madde (Karaağaç, 2008, 415).
91. *kahve* > (m) Kaffee: kahve bitkisi; bu bitkiden yapılan içecek (Duden; Karaağaç, 2008, 418; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen; Weimar).
92. *kalın* > (m) Kalym: Kırgızlarda başlık parası (Duden).
93. *kalıp* > (n) Kaliber: silindirik nesnelere çapı, kalibre; kalibre ölçer; yetenek, beceri (Karaağaç, 2008, 425).
94. *Kalmuk* > (m) Kalmuck: (Batı Moğol halkından) yünlü bez (Keleş, 2003, 127).
95. *kalpak* > (m) Kalpak, Kolpak; (m) Karakalpak: koyun derisinden Tatar şapkası; Aral Gölü'nün güneyinde yaşayan Türk halkından olan (Duden; Karaağaç, 2008, 427; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
96. *kamçı* > (m) Kantschu: kayış kamçı (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
97. *kantar* > (m)/(n) Kantar: 100 kilograma kadar ağırlık ölçen tartı, kantar (Karaağaç, 2008, 434; Wahrig)
98. *kapı* > (n) Kapu: (kışlada) giriş yeri; Osmanlı'da resmî daire (Duden; Karaağaç, 2008, 438; Keleş, 2003, 127).
99. *kara boran* > (m) Karaburan: Türkistan'da kum fırtınası (Duden; Keleş, 2003, 127).
100. *Karabağ* > (m) Karabach, Karabagh: kırmızı ya da mavi Azerbaycan (Karabağ) halısı (Duden; Keleş, 2003, 127).
101. *karagöz* > (m) Karagös, Karagöz: Türklere özgü kukla oyunu, karagöz; bu oyunun kahramanı (Duden; Karaağaç, 2008, 444; Keleş, 2003, 127; Wahrig).
102. *karakulak* > (m) Karakal: bir vaşak türü, karakulak (Duden; Karaağaç, 2008, 445; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
103. *Karaman* > (m) Karaman: Karaman'a özgü büyük desenli bir halı türü, küçük kilimlerden oluşan bir halı türü (Duden).
104. *kavas* > (m) Kawass, Kawasse: kapıcı, hizmetli; Türklere konsolosluk koruması (Duden; Karaağaç, 2008, 462; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
105. *kayak* > (m)/(n) Kajak: kayak; kayak sporu (Karaağaç, 2008, 465).
106. *kayık* > (m) Kaik, Kajik: Türk kayığı (Duden; Karaağaç, 2008, 466).
107. *Kayseri* > (m) Kayseri: Kayseri'ye özgü küçük bir halı türü (Duden; Keleş, 2003, 127).
108. *kazak* > (m) Kasach, Kasack, Kasak; (m) Kasach, Kasack, Kosak: üste giyilen yünden bir giysi türü, Kafkaslara özgü bir halı türü; Çarlık Rusya'da atlı asker (Duden; Karaağaç, 2008, 471, 472; Wahrig; Wissen)

109. *kebab* > (m) Kebab, Kebap, Cevapcici: Doğu'ya özgü şişte pişirilen et yemeği, kebab (Duden; Karaağaç, 2008, 474; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
110. *kefir* > (m) Kefir: sütün mayalanmasıyla yapılan (az alkollü) ekşi bir Türk içeceği, kefir (Karaağaç, 2008, 477; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
111. *kelek* > (n) Kelek, Kellek, Kelik: hayvan postundan şişme tulumbalardan oluşan bot (Duden; Karaağaç, 2008, 479; Keleş, 2003, 127).
112. *Kemalist* > (m) Kemalist: Atatürkçü, Kemalist (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
113. *kepenek* > Kepenek, Kopernik: kepenek (Karaağaç, 2008, 484).
114. *kervan* > (f) Karawane: develerle yapılan gezi ve ticaret yolculuğu, kervan (Karaağaç, 2008, 487).
115. *kımız* > (m) Kmyss, Kumys, Kumyss: Orta Asya'da hazırlanan alkollü bir içki türü, kımız (Duden; Karaağaç, 2008, 496).
116. *kırat* > (n) Karat: değerli taşları ölçmede kullanılan ölçek (Karaağaç, 2008, 498).
117. *kırbaç*; *kırbaçlamak* > (f) Karbatsche, Karwatsche; karbatschen: kırbaç; kırbaçlamak, harekete geçirmek; sözleriyle dövmek (Duden; Karaağaç, 2008, 499; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
118. *kırmızı* > (n) Karmesin: kırmızı böceğinden elde edilen parlak kırmızı renk (Wahrig).
119. *kısmet* > (n) Kismet: alın yazısı, kısmet (Duden; Karaağaç, 2008, 503; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
120. *kilim* > (m) Kelim, Kilim: Doğu'ya özgü büyük ve desenli halı türü, duvar halısı, kilim (Duden; Karaağaç, 2008, 511; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
121. *koçu* > (f) Kutsche: koçu (Karaağaç, 2008, 515).
122. *kokoroz* > (m) Kukuruz: mısır (Wahrig)
123. *kol*, *kulak* > (m) Kulak: Çarlık Rusya'da varlıklı köylü (Duden; Wissen).
124. *komitacı* > (m) Komitadschi: Bulgar çetesi (Wahrig).
125. *konak* > (m) Konak: Türkiye'de büyük ev ya da (Osmanlı'da) resmî daire (Duden; Karaağaç, 2008, 522; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
126. *Konya* > (m) Konya: Konya'ya özgü sık desenli bir seccade türü (Duden; Keleş, 2003, 127).
127. *köfte* > (f)/(n) Köfte: kızartılarak ya da ızgarada pişirilen kıyma topu, köfte (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
128. *kök sağız* (*kök sakız*) > (m) Kok-Saghys: Rus kauçuğu, bir hindiba türü (Duden; Wahrig).
129. *köşk* > (m) Kiosk: bahçeli ev; büfe (Duden; Karaağaç, 2008, 536; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen; Weimer).
130. *kul aşısı* > (m)/(n) Gulasch: etli bir yemek türü (Weimar).
131. *Kula* > (m) Kula: Kula'ya özgü renkli desenleri olan bir seccade türü (Duden).
132. *kulan* > (m) Kulan: yabani Asya eşeği (Duden).
133. *kurgan* > (m) Kurgan: Doğu Avrupa'da tepe mezar (Duden; Keleş, 2003, 127).
134. *kuruş* > (m) Kuruş: Türk lirası alt birimi, kuruş (Duden; Keleş, 2003, 128).
135. *liman* > (m) Liman: Karadeniz'de deniz kulağı biçiminde sahil şeridi (Duden; Keleş, 2003, 128).
136. *limon*, *limonata* > (f) Limone; (f) Limonade: limon, limonata (Karaağaç, 2008, 572).
137. *lira* > (f) Lira: Türk para birimi, lira (Duden; Keleş, 2003, 128).
138. *lokum* > (n) Lokum: lokum (Keleş, 2003, 128).
139. *makrame* > (n) Makramee; (m) Macramé: Arap ip bağlama tekniği, makrame (Duden; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
140. *mangal* > (m)/(f) Mangal: mangal; şömine (Karaağaç, 2008, 584).
141. *mazot* > (m) Masut: Rus petrolünün damıtılmasında ortaya çıkan, asfalt ve yakıt olarak kullanılan yapışkan madde (Duden; Wahrig; Wissen).
142. *medrese* > (f) Medrese, Medresse: İslami teoloji okulu, medrese (Duden; Karaağaç, 2008, 595; Keleş, 2003, 128).
143. *memluk* > (m) Mameluck, Mameluk: Türk askerî köle, memluk; memluklarca kurulan devlet (Keleş, 2003, 128; Wahrig)
144. *mescit* > (m)/(n) Mescit, Mesgith: küçük cami, mescit (Karaağaç, 2008, 603).
145. *Milas* > (m) Milas: Milas'a özgü çok renkli ve el yapımı bir seccade türü (Duden).

146. *minare* > (n) Minarett: cami kulesi, minare (Duden; Karaağaç, 2008, 610; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
147. *molla* > (m) Molla, Mulla, Mullah: Müslüman din bilgini, molla (Duden; Karaağaç, 2008, 614; Keleş, 2003, 128; Wissen).
148. *muhtar* > (m) Muchtar: Türk köy muhtarı, mahalle yöneticisi (Duden; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
149. *musakka* > (f)/(n) Moussaka: patlıcan, patates ve kıymadan yapılan bir yemek türü (Duden).
150. *müdür* > (m) Mudir: Türk görevli; Mısır vilayeti yöneticisi (Duden; Karaağaç, 2008, 623; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
151. *müezzin* > (m) Muezzin: ezan okuyan kişi (Karaağaç, 2008, 623; Wissen).
152. *müftü* > (m) Mufti: Müslüman yargıç (Karaağaç, 2008, 624).
153. *Müslüman* > (m) Muselman, Muselmann: Müslüman (Duden; Karaağaç, 2008, 628; Keleş, 2003, 128; Wissen).
154. *müşir* > (m) Muschir, Muschirr, Müschir: yüksek rütbeli Türk görevli, müsteşar; Türk mareşal (Duden; Keleş, 2003, 128; Wissen).
155. *nahiye* > (f) Nahije, Nahie: Türkiye'de küçük idari bölge (Duden; Keleş, 2003, 128).
156. *namaz* > (n) Namas, Namaz: günde beş kez gerçekleştirilen Müslüman ibadeti, namaz (Duden; Karaağaç, 2008, 634).
157. *nargile* > (f)/(n) Nargileh: (Doğu'ya özgü) nargile (Karaağaç, 2008, 636; Wahrig; Wissen).
158. *Nogay* > (f) Nagaika: örme kayıştan kamçı (Wissen; Wahrig)
159. *odalık* > (f) Odaliske: Türklerde beyaz kadın köle, cariye (Duden; Karaağaç, 2008, 648; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
160. *oğlan* > (m) Ulan, Uhlena: Polonya'da mızraklı hafif atlı; eski Almanya'da ağır atlı (Duden; Karaağaç, 2008, 649; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).
161. *oyluk, oyuluk* > (m) Woilach: yün eyer (Duden; Wissen).
162. *okka* > (f) Oka, Okka: eski bir Türk ölçü birimi, okka (Duden; Karaağaç, 2008, 650).
163. *orçuk* > (f) Ortscheit: koşum aleti (Karaağaç, 2008, 653).
164. *ordu* > (f) Horde: savaş grubu; vahşiler sürüsü (Duden; Karaağaç, 2008, 654; Keleş, 2003, 127; Wissen; Weimar).
165. *Osman; Osmanlı* > Osman; (m) Osmane; (m) Ottoman; (m) Ottomane: Osmanlı Hanedanı'nın kurucusu; Osmanlı'da Türk; yivli bir kumaş türü, bir örgü türü; arkılığı olmayan geniş oturak (Duden; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
166. *pabuç* > (f) Babusche, Pampusche: terlik, ökçesiz ayakkabı (Karaağaç, 2008, 667).
167. *padişah* > (m) Padischah: Müslüman kral, padişah (Karaağaç, 2008, 668).
168. *pala* > (m) Pallasch: eğri ve enli bir kılıç, pala (Duden; Karaağaç, 2008, 669; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
169. *pamuk* > (m) Bombast; (f) Pampusche: boş söz, laf kalabalığı; pamuk (bez) (Karaağaç, 2008, 672; Wissen).
170. *para* > (m) Para: 17. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında kullanılan küçük ve madenî bir Türk parası, liranın yüzde biri; küçük ve madenî bir Yugoslav (Sırp) parası, dinarın yüzde biri (Duden; Karaağaç, 2008, 674; Keleş, 2003, 128; Wissen).
171. *paşa; paşalık* > (m) Bassa, Pascha, Wassa; (n) Paschalik: yüksek rütbeli devlet adamı, bir bölgenin yöneticisi; kadınlar tarafından kendisine hizmet edilen ve şımartılan erkek; paşa makamı ya da görev bölgesi (Duden; Karaağaç, 2008, 678; Keleş, 2003, 126, 128; Wahrig; Wissen).
172. *pazar* > (m) Basar, Bazar: Doğu'ya özgü çarşı, pazar (Karaağaç, 2008, 681; Wahrig).
173. *pergel* > (m) Perkal, (f) Perkalin: pergel; keten bezi bağlamaya yarayan ince yün ip; kitap bağlamaya yarayan yün ip (Karaağaç, 2008, 687; Keleş, 2003, 128).
174. *pide* > (n) Pide, (m)/(n) Pita, Pitta: yassı ekmeğe, etli ya da yeşillikli yassı ve yuvarlak ekmeğe (Duden).
175. *pilav* > (m) Pilau, Pilaw: pilav, Doğu'ya özgü koyun etiyle ya da tavukla bir pirinç yemeği (Duden; Karaağaç, 2008, 692; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).

176. *rakı* > (m) Raki: kuru üzüm ve anasondan yapılan sert bir içki türü, rakı (Duden; Karaağaç, 2008, 703; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
177. *ramazan* > (m) Ramadan, Ramasan, Ramsan: Müslümanların oruç ayı, Ramazan (Duden; Karaağaç, 2008, 703; Keleş, 2003, 128).
178. *reaya* > (m) Rajah: (Osmanlı'da) Müslüman olmayan halk, reaya (Duden; Karaağaç, 2008, 704; Keleş, 2003, 128; Wissen).
179. *sağrı* > (n) Chagrin (-leder); chagriniieren: eşek ya da at derisinden işlenmiş pütür desenli deri; (deriye) pütürlü desen yapmak (Duden; Karaağaç, 2008, 717; Keleş, 2003, 126; Wahrig; Wissen).
180. *sahtiyan* > (m) Saffian (-leder): keçi derisinden ince, yumuşak ve parlak deri (Duden; Karaağaç, 2008, 718; Keleş, 2003, 128; Wahrig)
181. *saki* > (m) Saki: Doğu şiiirinde şarap dağıtıcı figürü, saki (Duden; Keleş, 2003, 128).
182. *sancak* > (m) Sandschak: Türk idarî birimi; Türk sancağı (Duden; Karaağaç, 2008, 727; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
183. *sandal* > (n) Sandal: dar ve uzun kayık (Duden; Karaağaç, 2008, 727; Keleş, 2003, 128).
184. *saray* > (m) Serai, (n) Serail: Türk sultanın sarayı (Duden; Karaağaç, 2008, 731; Keleş, 2003, 128; Wahrig; Wissen).
185. *selamlık* > (m) Selamlık: Müslüman evinde giriş; Cuma namazı zamanında sultanın resmî geçişi (Duden; Karaağaç, 2008, 742; Keleş, 2003, 128).
186. *Selçuklu* > (m) Seldschuke: Selçuklu'da Türk (Duden; Wissen).
187. *semiz* > sämisch (-leder): yağla tabaklanmış (deri) (Wahrig)
188. *serasker* > (m) Seraksier: kumandan, yeniçerilerin başkomutanı (Karaağaç, 2008, 745).
189. *Sinop* > (f) Sinopi, Sinopie: Sinop'a özgü kırmızı duvar ya da mozaik boyası (Duden; Keleş, 2003, 128).
190. *sipahi* > (m) Spahi: Türk ordusunda atlı; Kuzey Afrikalılardan seçilen Fransız atlısı (Duden; Karaağaç, 2008, 761; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).
191. *Sivas* > (m) Sivas: Sivas'a özgü çok renkli ve kırmızı zeminli bir halı türü (Duden; Keleş, 2003, 128).
192. *sofa* > (n) Sofa: sedir, divan (Karaağaç, 2008, 763; Keleş, 2003, 128).
193. *softa* > (m) Softa: İslam okulu öğrencisi, softa (Duden; Keleş, 2003, 129).
194. *sultan* > (m) Sultan: Müslüman kral, sultan (Karaağaç, 2008, 771; Keleş, 2003, 129).
195. *şalvar* > (m) Schalwar: Doğu'ya özgü (kadınların giydiği) uzun ve geniş bir pantolon türü, şalvar (Duden; Karaağaç, 2008, 783; Keleş, 2003, 128).
196. *şerbet* > (m)/(n) Scherbet, Scherbett, Sorbet, Sorbett: şerbet, şurup; şarap ya da meyve suyundan yapılan soğuk bir içecek türü (Duden; Karaağaç, 2008, 791; Keleş, 2003, 128; Wahrig).
197. *şeyhülislam* > (m) Scheich al-islam: şeyhülislam (Karaağaç, 2008, 792).
198. *şiş, şişlik* > (m)/(n) Schaschlik: yağ ve soğanla birlikte şişte pişirilen küçük et parçaları, şiş kebab (Duden; Karaağaç, 2008, 796; Wahrig; Wissen).
199. *tabur* > (m) Tabor, Taborit: göçebe yerleşkesi; insan kalabalığı (Duden; Karaağaç, 2008, 803; Wahrig).
200. *tafta* > (m) Taft: ham ipekten sert bir kumaş, tafta; astar (Karaağaç, 2008, 804; Keleş, 2003, 129).
201. *takır* > (m) Takır: Türkmenistan'da tuzla (Duden)
202. *tarife* > (m) Tarif: fiyat listesi (Karaağaç, 2008, 817).
203. *ter* > (m) Tarbusch: fes (Wahrig; Wissen).
204. *tiryak* > (m) Theriak: panzehir, tiryak (Karaağaç, 2008, 847).
205. *Trabzon* > Trabzon, Trapezunt: bir Türk liman şehri (Duden).
206. *TRY* > TRY: Türk lirası kodu (Duden).
207. *tuğ, tuğra* > (m) Tugh; (f) Tughra: Türkiye'de askerî nişan olarak tuğ, bir iktidar sembolü; Osmanlı'da sultanın tuğrası (Duden; Karaağaç, 2008, 860; Keleş, 2003, 129).
208. *tülbent, türban* > (m) Tulbant, Turban; (m) Tulipan, (f) Tulipane, Tulpe: tülbent, türban, Müslümanlarda bir başlık türü; baharda açan çanak biçimli bir çiçek (Duden; Karaağaç, 2008, 868; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).

209. *türbe* > (f) Türbe: Müslümanlarda, özellikle Türklerde kubbeli mezar, türbe (Duden; Keleş, 2003, 129).
210. *Türk* > (m) Türke; (m)/(n) Türkis; türken: (Türkiyeli) Türk; turkuaz taşı ve bu taşın yeşilimsi mavi rengi; hile yapmak, sahtesini yapmak, uydurmak (Duden; Karaağaç, 2008, 869; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).
211. *Türkmen* > (m) Turkmene: Türkmen halkından olan; Türkmenlere özgü bir halı türü (Duden; Keleş, 2003, 129; Wahrig; Wissen).
212. *ulak* > (m) Lakai: saraylı hizmetli, ulak; laf taşıyan, yaltakçı insan (Karaağaç, 2008, 874; Wahrig)
213. *ulema* > (m) Ulema: Müslüman bilgin, din ve hukuk uzmanı (Karaağaç, 2008, 875; Keleş, 2003, 129).
214. *Uşak* > (m) Uschak: Uşak'a özgü koyu kırmızı ya da koyu mavi ve madalyon desenli bir halı türü (Duden).
215. *vali* > (m) Wali, Weli: yüksek rütbeli Türk idari bölge yöneticisi, vali (Duden; Karaağaç, 2008, 885; Keleş, 2003, 129).
216. *valide* > (f) Walide: iktidardaki Türk sultanın annesi (Duden).
217. *vekil* > (m) Wekil: Türk bakan, vekil; Mısır valisinin vekili (Duden; Keleş, 2003, 129).
218. *vezir* > (m) Vezier, Wesir: Müslüman devletlerde bakan, vezir, sadrazam (Duden; Karaağaç, 2008, 891; Keleş, 2003, 129; Wahrig).
219. *vilayet* > (n) Wilajet: Osmanlı'da idari bölge, vilayet (Duden; Karaağaç, 2008, 891; Keleş, 2003, 129; Wahrig).
220. *yastık* > (m) Jastik, Yastik: Doğu'ya özgü oturma yastık, paspas (Duden; Keleş, 2003, 127).
221. *yaşmak* > (m) Jaschmak: Müslüman kadınların başörtüsü (Duden; Keleş, 2003, 129).
222. *yatağan* > (m) Jatagan: çift taraflı kesen kısa yeniçeri kılıcı, yatağan (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
223. *yelek* > (n) Gilet: yelek (Keleş, 2003, 126).
224. *yeniçeri* > (m) Janitschar: Osmanlı'da 1329 yılında kurulan ve Hristiyan devşirmelerden oluşan askerî birlikteki asker, yeniçeri (Duden; Keleş, 2003, 127; Wahrig; Wissen).
225. *yirmilik* > (m) Jirmilik: gümüşten madeni bir Türk parası, yirmilik (Duden; Keleş, 2003, 127).
226. *yoğurt* > (f)/(m)/(n) Joghurt, Jogurt: bakteriler yardımıyla yapılan mayalı süttten yoğun bir yiyecek türü, yoğurt (Duden; Keleş, 2003, 127; Wissen; Wahrig)
227. *yurt* > (f) Jurte: Orta Asya'da Türk keçe çadırı, yurt (Duden; Keleş, 2003, 126).
228. *Yörük* > (m) Yürük, Jürük: ince ve parlak yünden yapılan uzun tüylü bir Türk halısı (Duden; Keleş, 2003, 126).

Sonuç

Türkçenin dünya dilleriyle olan ilişkisi, sadece akrabalıkla sınırlı kalmamış; siyaset, komşuluk, ticaret, kültür gibi nedenlere de dayanmıştır. Bugün çoğu araştırmaya göre, Türkçenin diğer dillerden aldığı sözcüklerin toplamı, verdiği sözcüklerden sayıca fazladır. Ancak diller ayrı ayrı karşılaştırıldığında alıntıların verintilerden daha çok olduğu sadece beş dil görülmektedir: Arapça, Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Latince (Karaağaç, 2015, 129). Türkçe, bunların dışındaki dillere, alıntılardan daha çok sözcük vermiştir.

Yapılan çalışmada, Türkçeden Almancaya geçmiş toplam 228 sözcük belirlenmiştir. Bazı verintiler, aynı sözcükten geldikleri için tek maddede toplanmıştır: *tülbent*, *türban* > *Tulbant*, *Turban*; *Tulipan*, *Tulipane*, *Tulpe* ya da *bey*, *bey armudu*, *begüm* > *Bei*, *Beg*, *Bey*; *Bergamotte*; *Begum* gibi. Yine bazı sözcüklerden türemiş ya da onlarla birleşik ad oluşturmuş sözcükler aynı maddede verilmiştir: *Balkan* > *Balkanolog*, *Balkanologie*, *balkanisieren* ya da *Beg*, *Bei*, *Bey* > *Atabeg*, *Beglerbeg*, *Beilerbei*, *Derebeg* gibi. Bu tür sözcükler de düşünüldüğünde Türkçeden Almancaya geçen verintilerin sayısının arttığı görülmektedir. Ayrıca Türkçe verintilerden Almanca ek ya da sözcüklerle yeni sözcükler de türemiştir. Tek başlarına bağımsız birer sözcük sayılmayacakları için bu çalışmaya alınmayan bu sözcükler sayıca az değildir: *türkis* (turkuaz taşı) > *türkisieren* / *türkisen* (turkuaz rengine boyamak), *türkisfarben* / *türkisfarbig* (turkuaz renkli), *türkisgrün* (turkuaz yeşili) ya da *Osman* > *Osman* (hanedanın başı, Osman Gazi), *Osmane* / *Osmanin* (Osmanlı'da Türk), *Osmanentum* (Osmanlılık), *osmanisch* (Osmanlı, sıfat olarak), *Osmanisches Reich* (Osmanlı İmparatorluğu) gibi. Ancak bir tür yineleme alıntı ya da türeme olan bütün bu sözcüklerin tek bir maddede

değerlendirilmesi ve ayrı ayrı sözcükler olarak ele alınmaması daha sağlıklı bir sonuç vereceği için bu tür sözcükler verintilerin toplam rakamına dâhil edilmemiştir.

Almancaya geçen 228 Türkçe sözcük için sınıflandırma yapmak gerekirse verintilerin şu alanlarda yapıldığı ortaya çıkmaktadır:

- Coğrafya: *kara boran, liman* vb.
- Din: *bayram, Bektaşî, derviş, kısmet, namaz, türbe* vb.
- Eğitim: *hoca, medrese* vb.
- Hayvan: *çakal, kulan* vb.
- Kıyafet ya da Eşya: *başlık, Bursa (halı), divan (koltuk), entari, kaftan, kamçı, kilim, yastık* vb.
- Kişi ya da Meslek: *ağa, bey, çavuş, hanım, müdür, paşa, vali* vb.
- Ölçü ya da Para Birimi: *altın, arşın, kuruş, okka, yirmilik* vb.
- Savaş, Siyaset ya da Bürokrasi: *bastarda, efendi, irade, muhtar, paşa, selamlık, vezir, yatağan* vb.
- Sanat: *akın, divan (şiir defteri), karagöz, saki* vb.
- Ulus ya da Yer: *Balkan, İzmir, Selçuklu, Türk, Trabzon* vb.
- Yaşam ya da Kültür: *hamam, harem, kalın (başlık parası)* vb.
- Yiyecek, İçecek ya da Bitki: *bey armudu, kahve, kök sağız (kök sakız), tülbent (lale), yoğurt* vb.
- Diğer: *mazot* vb.

Sözcük sınıflandırmasında en çok *din; kıyafet ya da eşya; kişi ya da meslek; savaş, siyaset ya da bürokrasi* ve *yiyecek, içecek ya da bitki* alanlarıyla ilgili sözcüklerin Almancaya verilmiş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir sözcük birden çok alana ait olabilmektedir. Örneğin *divan* sözcüğü; koltuk anlamıyla eşya, şiir defteri anlamıyla sanat, meclis anlamıyla da siyaset alanına girmektedir.

Türkçe, köklü ve zengin bir dildir. Bu nedenle tarih boyunca birçok dille sözcük ve dil bilgisi alışverişinde bulunmuş; kendi söz varlığını geliştirdiği kadar, ilişkiye girdiği dillerin söz varlığını da sözcük vererek büyütmüştür. Türkçenin diğer dillere oranla daha az ilişkide bulunduğu Almancaya verintiler, çoğunlukla siyasal, tarihsel ve kültürel nedenlere bağlıdır. Bu bağlamda Türkçenin, bu gücünü, Türklerin köklü tarihi ve kültüründen aldığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Bulduk, Sıdika ve Tufan Süren (2007). Türk Mutfak Kültüründe Kahve. 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Maddi Kültür, S.1, s. 299-309.
- Destatis Statistisches Bundesamt (2019). *Bevölkerung und Erwerbstätigkeit: Ausländische Bevölkerung Ergebnisse des Ausländerzentralregisters*. Almanya: Destatis.
- Duden. *Onlinewörterbuch*. <https://www.duden.de/woerterbuch>. [Erişim: 05 Mayıs 2019]
- Karaağaç, Günay (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Karaağaç, Günay (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keleş, Nejdet (2003). Türk Dili ve Kültürünün Alman Dili ve Kültürüne Etkileri. *Milli Folklor*, S. 57, s. 119-130.
- Kula, O. Bilge (1992). *Alman Kültüründe Türk İmgesi 1*. Ankara: Gündoğan.
- Mora, Necla (2011). Tarihten Günümüze Alman Kolektif Belleğinde Türk İmgesi ve Medyada Yansıması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 15, s. 21-33.
- Türk Dil Kurumu. *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü*. <https://sozluk.gov.tr>. [Erişim: 04 Nisan 2019]
- Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>. [Erişim: 04 Nisan 2019].
- Türk Dil Kurumu. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*. <https://sozluk.gov.tr>. [Erişim: 04 Nisan 2019]
- Uras, Güngör (2015). Almanya'da 800 Bin Hane 75 bin Türk İşletmesi. *Milliyet*, 23 Ekim. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/gungor-uras/almanya-da-800-bin-hane-75-bin-turk-isletmesi-2136408>. [Erişim: 08 Mart 2019]
- Wahrig. *Wahrigfremdwörterlexikon*. https://www.wissen.de/lexikonsuche/loanword_lexicon/all. [Erişim: 05 Mayıs 2019]
- Weimer, Matthias (2009). Wie die Türken Deutschland das "Hurra" schenkten. *Derwesten*, 08 Kasım. [Erişim: 12 Mart 2016]
- Wissen. *Großes Wörterbuch der Deutschen Sprache*. <https://www.wissen.de/lexikonsuche/lexicon/all>. [Erişim: 05 Mayıs 2019]
- Zengin, Erkan (2013). Türk-Alman İlişkilerinde Türk İmajını Meydana Getiren Olgular ve Eserlere Yansıması. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 11, s. 48-57.